

A jövő nemzedékek szószólójának közleménye a beporzók napja alkalmából

(2025. március 10.)

A jövő nemzedékek érdekeinek védelmét ellátó biztoshelyettes, Dr. Bándi Gyula március 10-én a beporzók napja alkalmából ismételten arra hívja fel a figyelmet, hogy a beporzók rohamos számbeli csökkenése és fajgazdagságuk szűkülése közvetlenül káros hatással van mind a természet sokszínűségére és annak hosszú távú fennmaradására, mind az ettől függő emberi jólétre, ezen belül az élelmezésbiztonságra is.

Boglárkalepkék, faliméhek, darázscincérek: az idei és az elmúlt évek közönségzavazattal választott beporzói; és a többiek: tripszek, hangyák, molyok, denevérek. Pollinátorok (beporzók), melyek nélkül nem fordulna termőre a mérsékelt övi virágos növényfajok 87%-a, termesztett növényeink 85%-a, valamint a tápláléklánc kiépülése is megszűnne. Egy uniós finanszírozásban készült projekt becslése szerint a beporzást végző rovarok éves hozzájárulása az európai mezőgazdasághoz mintegy 15 milliárd eurót tesz ki. Az biológiai sokféleség és az ökoszisztéma-szolgáltatások értékelésével foglalkozó kormányközi testület (IPBES) szerint a világ éves élelmiszertermeléséből 235–577 milliárd dollárt ér az a termékmennyiség, amely közvetlenül a beporzóktól függ. Így végső soron a beporzók – mint a nemzet közös örökségébe tartozó természeti értékek – az emberiség jövőjének egyik kulcsa, jótékony tevékenységeik nélkül táplálékaink tetemes részét elveszítjük. Ebből a számból is érzékelhető, hogy a mezőgazdasági termelés igen jelentős része függ a beporzó fajoktól. A munkájuk, mint ökoszisztéma-szolgáltatás számszerűsíthető hasznán túl ki kell jelentenünk azt is, hogy ezek az apró teremtmények, mint a természetes környezet szorgos fenntartói, önmagukban való értékükért ugyanígy védelemre érdemesek, sőt az Alaptörvény P) cikke alapján fenntartásuk és a jövő nemzedékek számára való megőrzésük az állam és mindenki kötelessége.

Ez a felismerés – bár több nemzetközi és hazai kezdeményezés történt – még nem vezetett számuk csökkenésének megállításához, ezért további hathatós intézkedésekre van szükség. Az ENSZ Biológiai Sokféleség Egyezménye, valamint az uniós biodiverzitási stratégia azt az általános célt tűzte ki, hogy 2030-ig visszafordítja a beporzók számának és sokféleségének csökkenését. Ezen túlmenően a 2024. augusztus 18-án hatályba lépett természet helyreállításáról szóló EU rendelet előírta, hogy: *„A tagállamok megfelelő és hatékony, időben hozott intézkedések bevezetésével legkésőbb 2030-ra növelik a beporzók sokféleségét és visszafordítják a beporzópopulációk pusztulását, majd – 2030-tól legalább hatévente mérve – növekvő tendenciát érnek el a beporzópopulációk tekintetében, amíg azok el nem érik a kielégítő szintet a 14. cikk (5) bekezdésének megfelelően”*. Ezzel összhangban a harmadik Nemzeti Biodiverzitás Stratégia 2030-ig megfogalmazott célkitűzései között szintén kiemelt figyelmet fordít a beporzók védelmére, a biológiai sokféleséget fenyegető veszélyek közé sorolt pontjában.

Mindezen deklarált célok csak az első lépések, önmagukban nem alkalmasak kivédeni a beporzókat veszélyeztető tényezőket – különösen a természetes élőhelyek átalakulása, inváziós fajok elszaporodása, a nagyüzemi monokultúrák, növényvédőszeres, valamint nehézfém és nitrogén szennyezések –, melyek mind humán eredetű hatások, tetézzve a klímaváltozás globális mértékű veszélyével. Vizsgálatok szerint a növényvédő szerek használatának csökkentésével és a tájdiverzitás növelésével a rovarpopulációk megőrizhetőek és helyreállíthatók lennének, ugyanakkor a helyzet sürgető, a rendelkezésre álló információk alapján már a hatékony megoldások kidolgozása és gyakorlata szükséges.

Lokális, civil akciók már széleskörben terjednek, különösen a legifjabb nemzedék aktív rovarhotel készítésben, valamint számos önkormányzat vállalja közterületek méhlegelővé alakítását. Ez dicséretes, azonban közel sem elég. Szükséges lenne a gazdálkodási módszerek gyakorlatát is az új kihívásokhoz igazítani. Ennek egyik kiemelt eszköze lehet az uniós közös agrárpolitikai (KAP) támogatások rendszere, amelyben a pollinációs rendszerek stabilitásának támogatása szerepel. Bízunk abban, hogy az elméleti tudás alapján és a szándék sokszori kinyilvánítása eredményeként a beporzók védelme tevőlegesen is kezdetét veszi.